

Practicile Kalachakra: incluzând traducerea unor texte importante din Kalachakra Tantra / Glenn H. Mullin; cuv.-înainte:

S. S. Tenzin Gyatso, al XIV-lea Dalai Lama; trad. din lb. engleză:

Walter Fotescu. - București: Herald, 2020

Conține bibliografie

ISBN 978-973-111-815-4

I. Bstan-'dzin-rgya-mtsho, Dalai Lama XIV (pref.)

II. Fotescu, Walter (trad.)

2

Glenn H. Mullin

The Practice of *Kalachakra*

Copyright © 1991 by Glenn H. Mullin

Glenn H. Mullin

PRACTICILE KALACHAKRA

**Incluzând traducerea unor texte importante
din *Kalachakra Tantra***

Cuvânt-înainte: S. S. Tenzin Gyatso,
al XIV-lea Dalai Lama

Traducere din limba engleză: Walter Fotescu

EDITURA HERALD
București

Corector:
Dușa Udrea-Boborel

Viziune grafică și DTP:
Ela Stoica

Toate drepturile rezervate. Nicio parte a acestei cărți nu poate fi reprodusă sau transmisă sub nicio formă și prin niciun mijloc, electronic sau mecanic, inclusiv fotocopiare, înregistrare sau prin orice sistem de stocare a informației, fără permisiunea editorului. Ediție în limba română publicată de Editura Herald. Copyright © 2020

CUPRINS

Cuprins	5
Cuvânt-înainte	9
Notă tehnică	15
Prefață	17
PARTEA I: TRADIȚIA KALACHAKRA	25
1. Ambianța Kalachakra contemporană	26
2. Învățăturile externe, interne și secrete ale lui Buddha	31
3. Sutrayana exoterică și Vajrayana ezoterică	36
4. Sutrayana ca o cale preliminară	41
5. Calea Tantrică spre Iluminare	51
6. Cele trei clase de Tantra inferioare	58
7. Angajarea în practica <i>Tantra Yoga</i> -ei Supreme	66
8. Cele patru sisteme ale <i>Tantra Yoga</i> -ei Supreme	72
9. Yoga Stadiului de Împlinire în Tantrarele curentului principal	80
10. <i>Kalachakra Yoga</i>	96
11. Linia de transmitere	126
12. Legătura cu Shambala	145
PARTEA A II-A: TEXTE TIBETANE ALESE	153
13. Rugăciunea Căii Kalachakra de Lobzang Tubten Chokyi Nyima, al VI-lea Panchen Lama (1883–1937)	154
14. Despre inițierea Kalachakra de călugărul budist Tenzin Gyatso, al XIV-lea Dalai Lama (născut în 1935)	157
Căutarea fericirii interioare	157
Soluția spirituală	158

Cele Patru Nobile Adevăruri	158
Abordări ale adevărului	160
Metode de aplicare	161
Calea tantrică	162
Tradiția Kalachakra	163
Transmiterea Kalachakra-ei	165
Participarea la o inițiere Kalachakra	167
Cultivarea unei practici zilnice	168
15. Preliminarii necesare pentru primirea inițierii tantrice de Gyalwa Kalzang Gyatso, al VII-lea Dalai Lama (1708–1757)	170
16. Rezumatul tradiției Kalachakra de al XIII-lea Dalai Lama, Gyalwa Lobzang Tubten Gyatso (1876–1933)	203
17. <i>Însemnări despre cele două Stadii ale yoga-ei glorioase [căi] Kalachakra</i> de Gyalwa Gendun Druppa, Primul Dalai Lama (1391–1474/5)	212
Pentru a ademeni mintea înțeleptului	212
Natura generală a căilor și practicilor	212
Căile și practicile individuale	213
Mandala în care este conferită inițierea	213
Numărul și stadiile inițierii	214
Natura și scopul inițierilor	215
Calea asupra căreia să se mediteze	217
Disciplinele și angajamentele care trebuie respectate	218
Yoga Stadiului de Generare	218
Practicile Yoga ale Stadiului de Împlinire	222
Caracteristicile Corpului <i>Vajra</i>	222
Cele șase canale și cei șase centri energetici	222
Cum sunt stimulați centrul energetici	224
Cele Șase Yoga și cei șase centri energetici	224
Fluxurile de energii	225
Substanțele minții bodhi care trebuie direcționate	226
O explicație generală a modului în care trebuie aplicate cele Șase Yoga	229
Cum sunt prezentate cele Șase Yoga	230

Numărul practicilor yoga	231
Ordinea lor în practică	232
O explicație a fiecărei yoga	233
18. O metodă <i>guruyoga</i> din Kalachakra de Kyabje Khangsar Dorje Chang (1888–1941)	254
19. Cel mai prețios dintre giuvaiere de călugărul budist O <i>sadhana</i> a glorioșului Kalachakra Buton Rinchen Druppa (1290–1364)	261
20. Aspirația de a îndeplini stadiile glorioasei căi Kalachakra de Lobzang Chokyi Gyaltsen, Primul Panchen Lama (1567–1662)	277
Note	281
PARTEA I	281
PARTEA A II-A	316
Bibliografie	331
Secțiunea I: Texte citate în Partea I	332
Secțiunea a II-a: Texte traduse în Partea a II-a	342
Secțiunea a III-a: Texte citate de autori în Partea a II-a	346

1. AMBIANȚA KALACHAKRA CONTEMPORANĂ

Respect pentru oameni și cărți

Prima întâlnire reală cu tradiția tantrică a Kalachakra-ei am avut-o în iarna anului 1973. Sanctitatea Sa Dalai Lama urma să ofere o inițiere publică în Kalachakra iar eu am plănuit să particip.

La data când a fost anunțată inițierea, locuiam și studiam la Dharamsala, în India. Valul de emoție care a străbătut comunitatea tibetană a fost aproape palpabil.

Locul inițierii urma să fie Bodh Gaya, un mic templu dintr-un sat aflat la câțiva kilometri sud de orașul Gaya, în statul Bihar. Bodh Gaya se bucură de renumele de a fi centrul spiritual al lumii budiste, cel puțin în privința istoriei sale timpurii. Aici călugărul Gautama a stat sub arborele *bodhi* și a manifestat starea de iluminare, aici el a devenit Buddha. Dintre cele opt principale locuri budiste de pelerinaj din India [acesta] este considerat cel mai sacru. În fapt, unele tradiții budiste chiar afirmă că toți cei 1 000 de *buddha* ai prezentei ere, care joacă rolul de învățători universali, își manifestă iluminarea lor pământeană la Bodh Gaya.

Mai trebuie adăugat că Bodh Gaya secolului al XX-lea nu este tocmai un centru spiritual model. Invaziile turcilor musulmani din secolele al XIII-lea și al XIV-lea au pustiit o mare parte a regiunii. Musulmanii au fost deosebit de brutali cu budismul în India. Se spune că mănăstirea Nalanda, aflată în apropiere, a fost asediată și toți călugării au fost decapitați pe loc. Pereții încăperilor erau plini de sânge. Templele și bibliotecile au fost arse, iar mâinile și fețele tuturor reprezentărilor în piatră descoperite [acolo] au fost distruse.

Vorbind pe șleau, Bodh Gaya văzuse vremuri mai bune sau cel puțin așa părea în 1973. [Localitatea] nu și-a mai revenit niciodată pe deplin după atacul musulman. Părea să fi devenit o mică adunătură de ceainării dezagreabile și restaurante și mai dezagreabile. Clădirile care alcătuiau satul, precum și locuințele sărăcicioase din spatele stupei, puteau trece în cel mai bun caz drept cele mai mizere sălașe omenești.

În schimb, stupa principală și grădinile care înconjoară acest minunat monument sunt miraculoase și conțin un descendent al arborelui originar sub care Buddha a dobândit iluminarea. Ele adăpostesc, de asemenea, numeroase reprezentări în piatră și artefacte din temple, care au scăpat distrugerii din perioada musulmană, în mare măsură fiindcă au fost îngropate înaintea atacurilor finale.

După epurările musulmane, Bodh Gaya a încetat să mai fie un centru de pelerinaj internațional. Budiștii din întreaga lume au început să dezvolte locuri alternative de pelerinaj în locații mai adecvate și mai accesibile. Rezultatul a fost că locuitorii Asiei Centrale au început să privească Lhasa ca un înlocuitor; chinezii, Wutai-shan, Muntele cu Cinci Piscuri; japonezii, Kyoto și așa mai departe.

Bodh Gaya a cunoscut un mic puseu de activitate în anii '50, când prim-ministrul Nehru a invitat guvernele țărilor budiste din întreaga lume să ridice, fiecare, câte un templu în zonă, oferindu-se să doneze teren pentru acest proiect. În consecință, în anii care au trecut de atunci au apărut circa o duzină de temple.¹

În 1973, afluxul de refugiați tibetani către India de la finele anilor '50 și începutul anilor '60 a inițiat noi activități budiste la Bodh Gaya. Prezența aici, în fiecare iarnă, a unor mari lama tibetani, precum și a unei mulțimi de pelerini tibetani, a făcut să crească interesul locuitorilor budiști din diversele regate himalayene – din Ladakh, Lahoul, Spiti și Kinnaur în vest, până în Sikkim, Bhutan și partea nordică a lui Arunachal Pradesh în est – care practică budismul tibetan cu toții. În lunile de iarnă, când vremea din Bihar devine suportabilă, mii de oameni fac călătoria către Locul Iluminării, Jițul de Diamant.

Faptul că Dalai Lama însuși urma să ofere pentru prima oară inițierea Kalachakra într-un loc atât de sfânt a făcut să vuiască lumea budistă din Himalaya.

Mulțimile de pelerini au început să se adune cu două luni înainte de începutul inițierii. Majoritatea au vrut ca în timpul pelerinajului să repete de câteva sute de mii de ori practica lor principală cu mantra sau poate să facă 100 000 de prosternări complete. Alții și-au propus să înconjoare de câteva mii de ori marea stupa.

Inițierea oferită de Dalai Lama urma să fie apogeul [și] marele final al devoțiunii lor.

Pentru locuitorii Asiei Centrale, inițierea Kalachakra este un fel de festival budist. Vin sate și triburi întregi, cu copii mici, adolescenți, oameni de vârstă mijlocie și bunici. Cei prea tineri, prea bătrâni sau prea neputincioși ca să meargă sunt purtați pe brațe.

Afacerile răsar peste tot, pentru a cumpăra de la și pentru a vinde mulțimii. Cei mai mulți pelerini aduc câteva obiecte de vânzare ca să-și plătească drumul de întoarcere, cel mai adesea antichități mărunte. Peste tot, pe marginea drumului, [sunt amenajate] tarabe [improvizate] pe pături. La inițierea din Bodh Gaya, din 1985, un întreprinzător a adus chiar și un circ, cu carusele și roți uriașe. Atmosfera era una de petrecere și sărbătoare. Singurul echivalent occidental care îmi vine în minte este *A Coney Island of the Mind* a lui Ferlinghetti.¹

Având un puternic simț nomad, tibetaniii au fost prea puțin deranjați de lipsa facilităților la Bodh Gaya. Unii au locuit în puținele locuri de cazare disponibile la templele locale; alții au închiriat balcoane sau barăci în satele din apropiere; dar majoritatea au ridicat pur și simplu corturi pe malul râului oriunde au putut găsi un loc liber. Armata indiană a instalat o vastă rețea cu robinete de apă și toalete mobile și, în scurt timp, a apărut un oraș de corturi cu peste 100 000 de locuitori. La inițierea din Bodh Gaya, din 1985, doisprezece ani mai târziu, peste 300 000 de oameni au invadat zona.

Trebuie făcută aici observația că foarte puțini dintre participanții la o inițiere de această natură își propun să abordeze vreodată în mod serios practicile yoghine din tradiția Kalachakra discutate în cartea de față. Poate unul dintr-o sută va adopta măcar o practică simplă de recitare zilnică, precum textul *guruyoga* inclus în Capitolul 18. Poate unul dintr-o mie va aspira să practice efectiv Cele Șase Yoga, iar dintre aceștia doar o mână de oameni devotați vor îndeplini retragerea meditativăⁱⁱ care constituie esența practicii.

¹ Lawrence Monsanto Ferlinghetti (n. 1919), poet american, unul dintre inițiatorii mișcării *Beat*. Coney Island este o zonă de divertisment din sudul cartierului newyorkez Brooklyn. Volumul de poezii menționat a apărut în 1958. (*N. tr.*)

ⁱⁱ Traducerea propusă de noi pentru deja popularul *retreat* din limba engleză (*N. red.*)

Majoritatea participanților asistă la ceremonia de inițiere nu pentru a primi permisiunea [conferită de] împuternicire sau pentru a se angaja în eforturile yoghine, ci mai curând pentru a avea prilejul să se scalde în razele strălucitoare ale comuniunii spirituale cu lama care acordă inițierea, în cazul acesta Sanctitatea Sa Dalai Lama, și cu speranța că vor absorbi din acest eveniment o fărâmă de energie spirituală. Ei speră, de asemenea, să genereze semințe karmice care să stabilească o legătură cu lama și cu Shambala, mitologicul tărâm pur al doctrinei Kalachakra.

Majoritatea ceremoniilor publice de inițiere Kalachakra sunt precedate de cinci sau șase zile de învățături budiste esențiale. Acestea încep de obicei în jurul amiezii și continuă până în amurg, toată lumea stând pe pături la soare, copiii jucându-se printre insulele de adulți. Mamele își alăptează pruncii, în timp ce oamenii mai în vârstă moșăie discret la umbră, melodia continuă a vocii bogate a lui Dalai Lama revărsându-se asupra lor în valuri dintr-o rețea de difuzoare. Tema discuțiilor din timpul acestor zile preliminare este în spiritul ideilor prezentate de al VII-lea Dalai Lama în *Preliminarii necesare pentru primirea inițierii tantrice*, inclusă aici în Capitolul 15. După predarea acestor învățături fundamentale, procesul efectiv de inițiere începe cu o zi de dansuri lamaiste, în care locul inițierii este revendicat și consacrat. Urmează două sau trei zile de inițieri și o zi de celebrare spirituală sub forma unei ceremonii *gurupuja*, în care lama dă mulțimii sfaturile sale de despărțire. În final, întregul grup de inițiați, indiferent câte zeci de mii sunt, se aliniază și trece în coloană câte unul prin capela provizorie în care a fost construită mandala de nisip, apoi prin dreptul Sanctității Sale pentru a primi o binecuvântare individuală [prin atingere] cu mâna.²

Astfel că, în mod tradițional, întregul eveniment durează zece sau douăsprezece zile, mulțimea adunându-se în fiecare zi la amiază și stând până la lăsarea serii, înainte și după fiecare ședință grăbindu-se să îndeplinească sarcinile cotidiene, cum ar fi: procurarea hranei, găsirea copiilor rătașiți, spălarea, măcar în parte, a prafului care atârână de corp în cocoloașe și așa mai departe, toate acestea evitând să fie călcat în picioare de gloatele frenetice. În timpul acesta afaceriștii asaltează mulțimile în efortul de a profita de intensitatea

spirituală a momentului; există și conflicte ocazionale, ca atunci când, în timpul uneia dintre prelegerile de după-amiază ale lui Dalai Lama, un țaran bhutanez a călcat pe haina unui nomad Khampa și s-a ales cu o rană gravă de cuțit pentru neatenția sa.

Așa a fost contactul meu inițial cu tradiția Kalachakra: mai mult o petrecere tantrică mistică, fantastică, continuă, zi și noapte timp de două săptămâni, decât un eveniment religios solemn. În timpul acesta s-au născut copii, au murit bătrâni, lama și practicanții ai meditației și-au efectuat devoțiunile pe sub fiecare copac și în fiecare cotlon, iar îndrăgostiții s-au furișat noaptea pe malurile râului ca să împărtășească bucuriile inimii. Cu toții erau egali în orbita lor temporară din jurul mandalei lui Kalachakra făcută din nisip și aflată în mijlocul satului, care acum constituia centrul universului nostru. Energia spirituală se ridica din pământ în valuri, precum căldura la un orizont îndepărtat. Somnul a fost invadat de vise atât de vii, încât a devenit dificilă separarea stării de veghe de experiențele onirice. După care brusc s-a terminat, precum punctul culminant al unei curse de maraton, cu numai câțiva răzlețiți rămași ca mărturie.

Mulțimea s-a dispersat încet, șovăind parcă să părăsească o adunare ce promitea noi aventuri. Mulți și-au continuat pelerinajul prin locurile sfinte timp de o lună sau două înainte de a se întoarce acasă în munții și văile lor din Himalaya, la fermele sau turmele lor, sau la mănăstirile și sihăstriile lor, sau în așezările de refugiați răspândite în toată India, din Ladakh, în nord, și până în Mysore, în sud.

De atunci Sanctitatea Sa a oferit inițierea Kalachakra cu numeroase ocazii, la mai multe dintre ele având și eu șansa să particip. La data la care scriu, se vorbește că anul viitor o va oferi de trei ori: mai întâi în Mongolia, apoi la Dharamsala și a treia oră la New York.

2. ÎNVĂȚĂTURILE EXTERNE, INTERNE ȘI SECRETE ALE LUI BUDDHA

Shakyamuni Buddha, care a trăit și a propovăduit în India cu aproximativ 25 de secole în urmă, se spune că este al patrulea *buddha* care învârte roata tradiției iluminării din această eră a lumii. El a adunat fragmentele învățăturilor celor trei predecesori ai săi și le-a actualizat printr-un număr de tehnici adecvate nevoilor umanității în această perioadă. S-a profetit că învățăturile oferite de el vor prospera timp de 5 000 de ani.

Există mai multe clasificări ale doctrinelor transmise de Buddha. O astfel de diviziune este tripla cale formată din Hinayana, Mahayana și Vajrayana sau Micul Vehicul, Marele Vehicul și Vehiculul de Diamant. Baza și contextul acestei diviziuni tripartite a învățăturilor sunt oferite de un vers tibetan¹:

Practica externă este calea moderației;
Practica internă este spiritul de bodhisattva;
Iar practica secretă este constituită din metodele
ezoterice ale mantrei.

Fiecare dintre cele trei versuri se referă la unul dintre cele trei vehicule: Mic, Mare și de Diamant. În strofa aceasta, cele trei sunt caracterizate ca metodele spirituale externă, internă și respectiv secretă predate de către Buddha.

În India, aceste trei faze ale budismului au apărut public în mod succesiv, cea inferioară pregătind calea pentru apariția celei superioare.

Prima care a căpătat o largă răspândire a fost învățătura externă, Micul Vehicul. Acesta a constat din instrucțiunile de bază și universale ale lui Buddha, bazate pe discursurile ținute în public unor audiențe eterogene, începând cu cele din Parcul Căprioarelor de lângă Varanasi. Temele centrale au inclus cele Patru Nobile Adevăruri, Nobila Cale Cu Opt Ramuri, cele douăsprezece verigi ale Generării Interdependente și cele trei practici superioare: disciplina, concentrarea meditativă și înțelepciunea. Accentul a fost

pus pe o simplitate nonformală a aplicării [lor] în meditație, având drept bază o disciplină fermă.

Din punct de vedere istoric, acesta a fost un aspect al budismului patronat de regele Ashoka în secolul al III-lea î.Hr. și propagat de misionarii pe care i-a trimis în tot imperiul său, din Afghanistan, în nord-vest, până în Bengal, în nord-est. De aceea el a fost numit ocazional de către unii savanți din vest „budism timpuriu”. Trebuie subliniat că, potrivit surselor indiene și tibetane clasice, aspectul aceasta al budismului nu a fost transmis mai devreme decât celelalte două; mai curând, el a fost forma cea mai larg difuzată în perioada de început a budismului.

În secolul al V-lea după moartea lui Buddha (secolul al II-lea al erei creștine), în India a apărut un înțelept budist cu numele de Nagarjuna. După cum profetise Buddha însuși, Nagarjuna a adus învățăturile interne – sau Mahayana, Marele Vehicul –, care fuseseră predate unor grupuri de discipoli aleși și transmise discret de-a lungul secolelor, așteptându-se maturizarea civilizației budiste indiene. Se spune că, odată atinsă această maturitate, Nagarjuna s-a intrupat, a recuperat învățăturile interioare de la *naga* – păstrătorii mistici ai doctrinei – și le-a difuzat pe scară largă. Cele peste trei duzini de [variante la] *Prajnaparamita Sutra* sau „Discursuri despre Perfecțiunea Înțelepciunii”, pe care le-a primit de la *naga*, și-au câștigat rapid numeroși adepți indieni. De asemenea, lucrarea sa *Șase tratate despre argumentarea Căii de Mijloc* a căpătat renume aproape instantaneu. Pe scurt, concepția lui Nagarjuna despre budism a pus stăpânire pe imaginația indiană, iar ulterior lucrările sale au fost principala sursă de inspirație pentru majoritatea gânditorilor budiști indieni.²

O a doua figură importantă de la începuturile mișcării Mahayana a fost maestrul Asanga, care a practicat meditația timp de doisprezece ani și a dat naștere scrierilor numite *Cele cinci tratate ale lui Maitreya*. Acestea cinci, precum și câteva dintre celelalte scrieri ale lui Asanga au devenit curând lucrări clasice consacrate.

Atât Nagarjuna, cât și Asanga au fost, în esență, interpreți ai [variantelor la] *Prajnaparamita Sutra*, Nagarjuna concentrându-se pe doctrina „înțelepciunii vacuității”, iar Asanga, pe practicile de

bodhisattva mai convenționale, cunoscute tibetanilor sub numele de „căile vaste ale bodhisattva-șilor”. Împreună, acești doi maestri indieni sunt desemnați ca „strămoșii Mahayana-ei”.

În [lucrarea] *O plută pentru a traversa oceanul gândirii budiste indiene*, al II-lea Dalai Lama scrie:

Cei doi strămoși ai Mahayana-ei au fost Nagarjuna și Asanga, ambii fiind foarte controversați în vremea lor pentru unele lucrări în care comentau gândirea lui Buddha în mod direct, adică mai mult din experiențe vizionare personale decât pe baza anumitor scripturi. Acești doi maestri au avut un rol esențial în definirea celor două școli ale Mahayana-ei.

Substanța esențială a doctrinei interne sau a Marelui Vehicul a fost emulația și cultivarea spiritului de bodhisattva și a căilor sale specifice; altfel spus, cultivarea aspirației către iluminarea supremă ca mijloc de a împlini compasiunea și iubirea pentru alte ființe vii și practicile de bodhisattva, cum ar fi Cele Șase Perfecțiuni ale generozității, autodisciplinei, răbdării, energiei [pline de] entuziasm, meditației și înțelepciunii.

A treia direcție în budismul indian, Vajrayana, calea tantrică a iluminării, a început să se manifeste public cândva după secolul al V-lea sau al VI-lea d.Hr. De atunci și până la distrugerea budismului în India, au continuat să apară periodic noi sisteme tantrice. Lista propagatorilor timpurii importanți ai Vajrayana-ei include nume ilustre precum: Indrabhuti, Saraha, Lalitavajra și alții. Deși în prezent nu este posibil să-i datăm riguros pe acești maestri din cauza puținelor documente existente³, se știe totuși foarte bine că ei au susținut că transmit linii directe ale doctrinei budiste, așa cum au fost ele predate mistic de către Buddha celor mai maturi dintre discipolii săi. Aceste doctrine tantrice au fost apoi transmise în cel mai desăvârșit secret până când a sosit vremea difuzării lor pe scară largă. Fapt relevant, *Kalachakra Tantra* a fost printre ultimele sisteme de *Tantra Yoga* Superioară apărute în India, ea nefăcându-și apariția decât în secolul al X-lea d.Hr.

Toate aceste trei aspecte ale învățăturilor lui Buddha – extern, intern și secret – și-au croit drum către Tibet; al treilea aspect

însă – calea tantrică secretă – a avut parte de primirea cea mai entuziastă în ținuturile înzăpezite de la nord de India.

Se poate arăta că, în India, aceste trei orientări ale gândirii și practicii budiste nu au coexistat întotdeauna în aceeași armonie de care s-au bucurat în Tibet. Adepții școlilor externe au refuzat adesea să accepte validitatea noilor apariții și evoluții. De exemplu, se spune că, atunci când Vasubandhu a văzut scrierile Mahayana ale fratelui său Asanga, el ar fi comentat: „Fratele meu a efectuat un stagiul de meditație de doisprezece ani, dar, incapabil să obțină măcar un vis favorabil, ca să nu mai vorbim de realizarea adevăratelor învățături, el a născocit un număr de tradiții personale”⁴.

De asemenea, apariția doctrinelor tantrice nu a fost aprobată imediat de toți budiștii indieni din acea vreme. Mulți și-au exprimat rezervele.

Treptat însă indienii par să fi acceptat toate cele trei forme de budism. Imaginea conturată de pelerinii tibetani la mănăstirile din nordul Indiei din secolul al XI-lea – Nalanda, Vikramashila și Odantapuri între altele – este una a integrării, cele trei orientări budiste fiind în mod aproape universal privite ca aspecte ale unui întreg mai mare. Aceasta se reflectă consistent și în biografiile tibetane ale unor maeștri indieni importanți ai vremii, precum Atisha, Naropa și alții.⁵

În această formă budismul a fost tradus în tibetană în două mari valuri de patronaj regal: primul în secolele al VIII-lea și al IX-lea d.Hr. – sub tutela regilor din Lhasa –, iar al doilea la jumătatea secolului al XI-lea, îndeosebi sub tutela regilor din Guge, din vestul Tibetului.

În [lucrarea] *O plută pentru a traversa oceanul gândirii budiste indiene*, al II-lea Dalai Lama rezumă aceste trei vehicule după cum urmează:

În esență, Buddha a predat trei „roți” ale doctrinei. Pentru discipolii înclinați către o cale simplă, el a predat Hinayana, Micul Vehicul. Pentru cei înclinați către o abordare mai complexă, el a predat Mahayana, Marele Vehicul, Vehiculul Perfecțiunilor.

În fine, pentru cei doritori să urmeze o cale extrem de profundă, el a predat Vajrayana ezoterică, Vehiculul de Diamant, calea care include printre metodele sale utilizarea tantrică a senzualității și pasiunii.

Aici al II-lea Dalai Lama se referă la discipolii care vor servi ca destinatari ai învățăturilor specifice și vor folosi acel aspect drept principala lor acțiune spirituală.

Din punctul de vedere al practicii însă pasajul citat mai înainte sugerează abordarea ce trebuie adoptată, fiindcă dezvăluie modul în care învățăturile externe, interne și secrete trebuie integrate în practica individuală ca niveluri succesive ale eforturilor spirituale.

Pe scurt, atitudinea tibetană este ca mai întâi să fie dezvoltată stabilitatea interioară prin metodele celor trei practici superioare specifice Micului Vehicul (disciplina, meditația și cultivarea înțelepciunii), după care scopul demersului să fie extins prin completarea practicii cu aspirația de bodhisattva și cu practica celor Șase Perfecțiuni. În sfârșit, după ce, cu ajutorul celor două acțiuni de mai sus, au fost generate cele trei calități – spiritul liber al detașării, atitudinea plină de compasiune a unui bodhisattva și înțelepciunea vacuității –, aspirantul primește inițierile tantrice și se aventurează în practicile Vehiculului de Diamant.

Al III-lea Dalai Lama descrie beneficiile atitudinii corecte în Esența aurului rafinat:

Toate învățăturile profunde conținute în Sutra și Tantra, precum și în tratatele și explicațiile scrise de generațiile succesive de maeștri budiști sunt privite ca metode ce trebuie aplicate, începând cu practicile de bază și înaintând treptat spre cele mai avansate, pentru a învinge aspectele negative și limitările minții neiluminate. Semnificația tuturor învățăturilor lui Buddha și ale maeștrilor liniei – de la sfaturile despre cum să fie cultivată o relație operativă eficientă cu un învățător spiritual până la metodele cele mai elevate de a percepe natura ultimă a ființei – vor fi puse [gradual] la dispoziția [discipolului]. Toate învățăturile vor fi privite din perspectiva vieții și practicii proprii.